

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

مدرسه علمیه الزهرا(س)

شهرستان قروه

نمایشگاه

استاد راهنما:

سرکار خانم حسینی

تهیه و تنظیم :

زهرا ورمهانی

پاییز ۹۲

چکیده

کلمه‌ی صلوٰه در لغت به معنی دعا خواندن و صدا کردن، درخواست نمودن، نیایش کردن، تسبیح و طلب معنویت و **معفوٰت** آمده و در اصلاح شرع مقدس اسلام عبارتست از: عبادتی که متضمن مناجات و خصوع در پیشگاه خداوند باشد.

فطرتاً هر موجودی که لباس هستی پوشیده، به طور مرموز ناخودآگاه، خواستار و پویایی آفریدگار خویش است، و به مصدق اینکه ((انسان بنده‌ی احساس است)) به پیشگاه با عظمت او سر تعظیم و بندگی فرود می‌آورد.

پس از وجود اعتقاد به معاد و وحی و نبوت نخستین چیزی که مطرح و مهم است نماز است و هیچ عبادتی را پیش از آن واجب نکرده‌اند. حتی حضرت آدم علیه السلام که اولین انسان از نوع ما بوده از جانب خداوند متعادل مأمور به نماز بوده است و آئین وی همراه با حکم نماز بوده است. نمازی که در اول وقت و با حفظ همه‌ی شرایط به جا آورده شود از بزرگترین عوامل شیطانی زدایی است و شیطان بر چنین اشخاص پاک و متعبد نمی‌تواند نفوذ کند.

سزاوار است که انسان، ولی نعمت خویش را بشناسد و در مقابلش تواضع کند و طاعت و فرمانبرداری او را موجب عزت و عظمت خویش بپندارد و هیچ گونه تمردی در پیشگاه خالق ننماید.

نماز در اسلام یک برنامه‌ی بسیار حساب شده و جامع و زنده‌ی توحیدی است، که انسان را از سردرگمی بیرون آورده و نیاز ارتباط با آفریدگار را برای انسان به صورت صحیح هدایت می‌نماید.

اهدائیه:

تقدیم به کسی که مهراب بر پاهایش بوسه زد، وقتی که شهادت را تقدیم خدا می کرد، آن روز مهر پیشانیش را لمس کرد و زبانش آخرین سجان ربی الاعلی و بحمدہ را تلاوت کرد و نفسهايش را به فرشته‌ی مرگ سپرد. تقدیم به شهید مهراب، پدر زینب، همسر، آبروی جهانیان، زهراء، علی علیه السلام.

نماز دارای ابعادی گوناگون و ژرفایی بس عمیق است که با دو سه گام بیهودن، محیط و اطراف آن طی نمی شود و تمام گوهرهای آن صید نمی گردد. بلکه همگان را بایسته است از عامی و عارف پیوسته و مکرر درباره‌ی نماز بیندیشند تا به قدر وسع و تلاش به بخشی از معارف و اسرار نماز وقوف یابند. البته این تکرار همانند تکرار خود نماز هیچ گاه ایجاد دلزدگی نمی کند. به یقین در هر مرتبه از اندیشیدن دریچه‌ای فراختر به باع سبز نیایش باز می شود و رایحه‌ی روح و ریحان بهشت نماز، سجاده نشینان کوی دوست را به خود طلب می کند. گامها شتابان‌تر در پیمودن، و بازوان پرتوان‌تر در دست یافتن به حقایق آن می شوند و دل با شادابی بیشتر طراوت بهار جاودان نماز را احساس می کند.

اسرار نماز و آثار پر برکت این فرضیه‌ی سترگ و بس مهم، پر دامنه‌تر از آن است که در نوشته‌ای کوتاه و یا حتی مجموعه‌ای دراز دامن بتوان بیان کرد. دلیل این مدعای آثار فراوانی است که در این باره به رشته‌ی تحریر در آمده اند اما تنها عشري از آن چه می بایست گفته و یا نوشته شود، گفته و یا نوشته شده است.

عالمان و عارفان تلاش کرده اند ره آورد خلوت حضور را به زبان برهان و یا عرفان به دیگران منتقل کنند تا فهم و دریافت عامه نیز از نماز ارتقاء یابد. به همین منظور در سالهای اخیر برخی از علماء و اندیشمندان دست به قلم برد و کتابهایی را نوشته اند و یا به مناسبتهای مطالبی را بیان کرده اند.

نماز را از جنبه‌های مختلف می توان مورد مطالعه قرار داد، گاهی مسائل اخلاقی و تربیتی نماز مورد توجه ایت و گاهی اسرار و فلسفه و حکمت‌های افعال و اجراء نماز و گاهی جنبه‌های اجتماعی و سیاسی آن مورد بحث قرار می

گیرد در این تحقیقی شده که گریزی کوتاه به تمامی این جوانب زده شود امید است که قدمی هر چند کوچک در راه ترویج فرهنگ نماز در جامعه‌ی اسلامیان باشد.

این تحقیق در ۴ فصل: ۱. ابتدا به نماز در ادیان مختلف سپس به ضرورت نماز ۲. ادله اثبات و جوب نماز^۳. فلسفه‌ی

نماز ۴- آثار اقامه نماز پرداخته ام و پیشینه آن کتابهای چون:

۱- تفسیر نمونه

۲- نماز شناسیاشر راشدی ستاد اقامه نماز

۳- نماز از دیدگاه آیات و روایات (قرآن، سنت) اثر موسوی راد

۴- آثار عجیب نماز اثر نبی نژاد

۵- نماز زیباترین الگوی پرسش اثر نعیم آبادی، ستاد اقامه نماز بوده است.

کلید واژه:

۱- نماز خواندن

۲- اسلام

۳- شیطان

۴- ایمان

۵- قرب پروردگار

- پیدایش روح رافت و رحمت در اجتماع:

نماز، سبب می شود که در روابط خود با دیگران، اساس کار را بر رحمت قرار دهیم و خشم و غصب را برای موارد استثنایی بگذاریم، چنان که خدای تعالی، رحمن و رحیم است و رحمتش بر غضبیش پیشی گرفته است. با توجه به اینکه خدا هم رحمت واسعه دارد و هم رحمت خاصه، و در نماز بارها رحمن و رحیم بودنش را یاد می کنیم، این تعلیم اجتماعی را از نماز می گیریم که نسبت به همه ای انسانها؛ یعنی خواهران و برادران نوعی خود رحمت عام داشته باشیم و مهر بورزیم و نسبت به همه ای مسلمانان و برادران و خواهران ایمانی خود، رحمت خاص نشان دهیم.

اوصاف نیکوی مؤمنان مجموعه ای به هم پیوسته ایست که به سلامت جامعه متنه می گردد. همراهی با رهبر و پیروی از او، رحیم بودن نسبت به خودی ها، شدید بودن نسبت به دشمنان دین رکوع و سجود در برابر پروردگار، کار و کوشش برای کسب حلال و در آمدی که بتوان آن را از فضل خدا شمرد، و در خواست خشنودی کردگار، همه به هم مربوطند. همین صفات از زنده بود که موجات رشد و شکوفایی و استواری جامعه ای نوبایی اسلام را فراهم کرد. این ویژگی ها که موجب بالندی و استقامت جامعه ای سرسیز پیامبر گشتند از یکدیگر تاثیر می پذیرند، به ویژه از نماز که باید آن را زمبنه ساز صفات نیکوی دیگری به حساب آورد از آن که خَيْرُالْعَمَل است.^۱

- تاثیر نماز در تربیت فرد و جامعه:

گرچه نماز چیزی نیست که فلسفه اش بر کسی مخفی باشد ولی دقت در متون آیات و روایات اسلامی، ما را به ریزه کاری های بیشتری در این زمینه رهنمون می کند.

^۱. همان، ص ۲۷۷

- روح و اساس و هدف و پایه و مقدمه و نتیجه و بالاخره فلسفه‌ی نماز، همان یاد خداست، همان ((

ذکرالله)) است که در آیات قرآن به عنوان برترین نتیجه بیان شده است. البته، ذکری که مقدمه‌ی فکر و

فکری که انگیزه‌ی عمل بوده باشد، چنان که در حدیثی از امام صادق (ع) آمده که در تفسیر جمله ((

ولذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ)) فرمود: ذِكْرُ اللَّهِ مَا أَحَلَّ وَ حَدَّمْ . یاد خدا کردن به هنگام حلال و حرام. یعنی به یاد خدا

یفتند به سراغ حلال بروند، و از حرام چشم پوشند.^۱

- نماز وسیله‌ی شستشوی از گناهان و مغفرت و آمرزش الهی است؛ لذا در حدیثی می‌خوانیم : پیامبر (ص)

از یاران خود سوال کرد: ((اگر بر درخانه یکی از شما نهری از آب صاف و پاکیزه باشد، و در هر روز، پنج

بار خود را در آن شستشو دهد، آیا چیزی از آلودگی و کثافت در بدن او می‌ماند؟))

در پاسخ عرض کردند : نه. فرمود: نماز همانند این آب جاریست، هر زمان که انسان نمازی می‌خواند گناهانی که

در میان دو نماز انجام شده است از میان می‌رود و به این ترتیب جراحاتی که بر روح و جان انسان، از گناه می

نشیند، با مرهم نماز، التیام می‌یابد و زنگارهایی که بر قلب می‌نشینند زدوده می‌شود.

- نماز، سدی در برابر گناهان آینده است، چرا که روح ایمان را در انسان تقویت می‌کند و نهال تقوی را در

دل پرورش می‌دهد، و می‌دانیم، ((ایمان)) و ((تقوا)) نیرومند ترین سد در برابر گناه است و این همان چیزی

است که در آیه‌ی ۴۵ سوره عنکبوت به عنوان نهی از فحشا و منکر، بیان شده است، و همان است که در احادیث

متعدد می‌خوانیم : افراد گناهکاری بودند که شرح حال آنان را برای پیشوایان اسلام بیان کردند، فرمود: غم مخورید

نماز آنان را اصلاح می‌کند و کرد.

^۱. مکارم، شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، قم، درالكتب اسلامی، ج ۱۶، ص ۳۰۶

- وحدت امت و رهایی از چنگ عصبها و عوامل اختلاف

به هنگام برگزاری نماز، وحدت افراد جامعه اسلامی در اهداف، اندیشه‌ها، اعتقادات گفتار و کردار به نمایش گذاشته می‌شود، نماز، نقش مؤثری در ایجاد اتحاد، اتفاق، همدلی و همسویی آنان دارد. در نامز، همه دارای یک قبله اند و رو به یک سو دارند. همه یک هدف در سر و یک سخن بر زبان دارند. همه بر یک امیر وارد شده اند و پذیرای یک مهمان در خانه‌ی قلب خود هستند همه در یک صفت واحد قرار گرفته اند و برای صفواف نماز، بالا و پایین نمی‌دانند. همه بازو و شانه به شانه هم هستند، همه در ایستادن، خم شدن، به خاک افتادن، نشستن و برخاستن با هم هماهنگند و به تمرین تواضع و همدلی مشغولند. همه دست برداری به هم می‌دهد و برای هم دع می‌خوانند، همه اختلاف را نهی می‌کنند و بر تحکیم وحدت، اصرار می‌ورزند. همه با فضای باطن و ضمیر روشن، با نماز و نماز خانه تا وعده‌ی دیگر وداع می‌گویند.^۱

نماز حقيقی می‌تواند مسلمان را به گونه‌ای تربیت کند که گرد عوامل اختلاف نگرددند تا چه رسید به آن برادر کشی کنند، با آن که قرآن می‌گوید:

((فَإِنَّمَا تَوَلَّوْا فَلَمَّا وَجَهُ اللَّهُ بِهِ هُر طرف که رو کنید خدا آن جاست))^۲

و سمت و جهت خاص را در واقعیت عبادت مؤثر داند، در عین حال، تصریح می‌کند که باید هم را به یک قبله واحد، نماز خواندن به خاطر یک مصلحت تربیتی - اجتماعی است و آن این است که نماز گزاران، دریابند که در کنار ارتباط با خدا، باید با بندگان او نیز، مرتبط باشند و با هم کیشان خود، متحد، متفق، همسو و هم جهت گرددند و همواره از عوامل جدایی و افتراق که ضد نمازند، پرهیزند.

^۱. راشدی، حسن، ص ۲۲۵
^۲. بقره ۱۱۶

در نماز جماعت همه پشت سر یک امام عادل، نماز می خوانند و همه با هم حرکت می کنند و این درس و تمرینی است برای آن که همه افراد امت، در همه مسائل زندگی، از امام عادل تبعیت و پشت سرش حرکت کنند. از او خط بگیرند و در یک خط سیر مشخص گام بردارند. و این امام است که وظیفه دارد، همه را در یک شریعه و یک شارع به حرکت در آورد و رهبری کند.

نماز ایجاد وحدت و تحزب و تشکّل می کند، جامعه را از عصیّتهای قومی، قبیله‌ای و نژادی نجات می بخشد و موجب سرافرازی امّت در پنهانی سیاسی جهان می گردد.

نتیجه گیری :

عبادت و برقرار ساختن ارتباط با معبد فطرت بشر است در هر دینی روشهای مخصوصی برا برقرار ساختن این ارتباط با الله وجود دارد.

تنها راه تعظیم و بزرگداشت پروردگار و دور نگه داشتن شیطان از خود اقامه نماز است و از آیات قرآن کریم و روایات این مطلب برداشت می شود که نماز، هم باعث ریزش گناهان، هم موجب استجابت دعا و هم بخشش گناهان می شود.

نماز سیر تعالی و رشد در سایه خداست و یاد خدا موجب اطمینان قلب ایت و انسان را از هر گونه فحشا و منکر باز می دارد و به فلاح و رستگاری می رساند.

نمازی که با شرایطش اقامه شود و آنگونه که هست حق آن را به جا آورد باعث بروز آثار مبتدا در دنیا و آخرت فرد می شود که یک اثر دنیوی آن افزایش صبر، که موجب پیروزی است و یک اثر اخروی آن دوری از آتش دوزخ است.

فهرست منابع و مأخذ

- ۱- قرآن کریم
- ۲- بندریگی، محمد؛ فرهنگ بندریگی؛ تهران؛ انتشارات علمی، ج دوم
- ۳- جمعی از دانشمندان، تفسیر نمونه، تهران، انتشارات دارالکتب اسلامیه
- ۴- راشدی، حسن؛ نماز شناسی، قم، ستاد اقامه نماز، چاپ ششم، ۱۳۸۰، ج دوم
- ۵- کی منش، خسرو؛ درس حل نماز،، مهر بدنا، تابستان ۱۳۸۸ ، چاپ دوم
- ۶- محمدی اشتهرادی، محمد، نماز از دیدگاه قرآن و عترت، بی جا، انتشارات نبوی
- ۷- موسوی راد، سید حسین، نماز از دیدگاه قرآن و سنت؛ قم ، انتشارات اسلامی، بی تا، چاچ ششم، ج اول
- ۸- نبی نژاد، محمد باقر؛ آثار عجیب نماز، قم آستانه مقدسه قم، انتشارات زائر
- ۹- نعیم آبادی، غلامعلی، غاز زیباترین الگوی پرستش، قم، ستاد اقامه نماز، چاپ دوم